

הַיְחָדָשׁ

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

להתראות לנשיא המדינה! Viszontlátásra Államelnök úr!

Jichák Hercog: Magyarország az elmúlt másfél évben is Izrael mellett állt

Jichák Hercog a Sulyok Tamás köztársasági elnökkel Budapesten folytatott tárgyalása után megköszönte, hogy Magyarország a 2023. október 7-i terrortámadás óta eltelt másfél évben is Izrael mellett állt.

Az izraeli államfő sajtónyilatkozatában kiemelte: Magyarország mély barátságot mutat Izrael felé, és nem hajlandó megtörni az anticionizmus, antiizraelizmus és antiszemitizmus sűrűjében, amely elmosza a világot.

Hozzátette, hogy ezek a magyar törekvések kézzelfoghatóak voltak például a hágai Nemzetközi Bíróság Izrael ellen irányuló döntése kapcsán, valamint más nemzetközi szervezetekben is.

Magyarország kiáll azért is, hogy Izrael a Gázai övezetben elrabolt túsokat hazahozhassa.

Ezek azok a pillanatok, amikor az igaz barátság megmutatkozik – fogalmazott.

Jichák Hercog köszönetet mondott Sulyok Tamásnak és a magyar kormánynek azért is, amit az antiszemitizmus elszigeteléséért tesznek.

Az izraeli elnök nem sokkal Gideon Szaár külügyminiszter látogatása után érkezett hazánkba. Orbán Viktor tavaly novemberben Benjámín Netanjahu izraeli miniszterelnököt is meghívta Magyarországra.

Jichák Hercog és Sulyok Tamás Fotó: Magyar Nemzet / Mirkó István

A vendéglátók ajándékokat nyújtanak át az izraeli államelnöknek, mégpedig az Új Élet egyik 1991-es számát, amely részletesen beszámol Jichák Hercog édesapjának, Izrael akkori államelnökének látogatásáról

A Hamász nyilvánosságra hozta az átadandó élő és halott túsok neveit

Izraelben nyilvánosságra hozták annak a hat izraeli túsának a nevét, akit a Hamász palesztin iszlamista szervezet a vele megkötött idei megállapodás első, humanitárius szakaszában utolsónak szabadon enged.

Köztük lesz Hisám al-Szájed és Ábrahám Mengisztu, két mentális problémákkal küszködő izraeli, akik évekként elzárva akaratukból hatoltak be a Gázai övezetbe, és azóta tartják őket ott fogva.

A 27 éves Elija Kohen barátjánál érkezett 2023. október 7-én a Gázai övezet határához közel megrendezett Nova zenei fesztiválra, és amint észlelték, hogy terroristák támadták meg a rendezvényt, óvóhelyre menekültek. Az óvóhelyre sok fiatal menekült be, de többségük meghalt, mert a Hamász fegyveresei kézigránátokat dobtak be a bunkerba. Elija és Ziv csodával határos módon életben maradt.

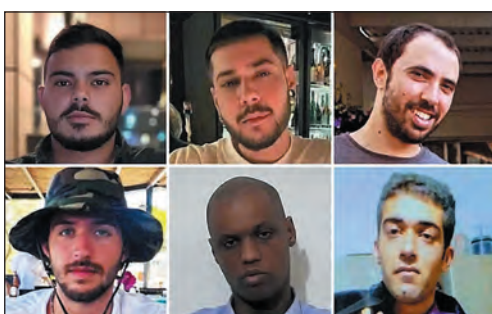
A terroristák azonban csak Eliját vitték magukkal a Gázai övezetbe, ahol azóta alagutakban, embertelen körülmények között tartották fogva és kínozták a már kiszabadult izraeliek beszámolóit szerint.

A 23 éves Omer Venker, akit szintén a fesztiválról raboltak el, gyulladáscsökkentő autoimmun betegségben szenved, ami különösen megnehezítette helyzetét a Hamász fogságában. Barátnőjét, a 22 éves Kim Damtiit 2023. október 7-én meggyilkolták a fesztiválon.

A 22 éves Omer Sém-Tovot is a táncos buliról rabolták el egy barátjával és egy barátjának egy barátjával együtt, akik már 2023 végén, több mint ötven nap után, az első tús megállapodás keretében kiszabadulhattak.

A 40 éves Tál Sohámot feleségével, valamint három- és nyolcéves gyermekével együtt a Beéri kibucból hurcolták el, ahol éppen felesége rokonságát látogatták meg szimhát tóra ünnepén. Családját az idejében túsalkuval visszatérhetett Izraelbe.

A Hamász bejelentése szerint már csütörtökön átad Izraelnek négy holttestet. Köztük lesz a Nir Óz kibucból elhurcolt Bibász család három tagja, az édesanyja és két gyermeke, az akkor hároméves Ariél és a kilenc hónapos Kfir, akik a terror-szervezet szerint a fogságban egy izraeli légitámaszpályán meghaltak. Izraeli részről ezt visszautasítják. Izraeli részről a Bibász család halálát nem erősítették meg hivatalosan, így a többi családtag rettenetes izgalom között várja a csütörtöki napot.

Felső sor: Omer Venkert, Elija Kohen, Tál Sohám; alsó sor: Omer Sém-Tov, Ábrahám Mengisztu, Hisám al-Szájed

A miniszterelnöki hivatal is megerősítette, hogy csütörtökön négy halott túszt visszaadnak Izraelnek, de nem nevezte meg őket. Az első fázisban lévő listán az egyetlen név, akinek a halálát Izrael megerősítette, Slomó Manszúr.

Izrael közölte, hogy „komoly aggodalmakat” táplál az anya, Zilberman Bibász és kisfia sorsa miatt.

A Hamász vezére, al-Hajja kedden korábban azt közölte, hogy a Bibász család tagjai a csütörtökön átadandó négy holttest között lesznek.

A bejelentésre reagálva a család hangsúlyozta: „Amíg nem kapunk végleges megerősítést, addig az útnak nincs vége.”

Az apát, Járdén Bibászt a Hamász idén február 1-jén elengedte a januári túsalku első szakaszában. (MTI)

Jichák Hercog: Ezek azok a pillanatok, amikor az igaz barátság megmutatkozik

A zsidó állam elnöke, Jichák Hercog ellátogatott a Herzl térre, Herzl Tivadar egykori szülőházának helyére, és megtekintette a Dohány utcai zsinagógát, amelynek falán 1991-ben az édesapja, Chájim Hercog, Izrael hatodik elnöke helyezte el emléktáblát. Most az államfő a Mazsihisz elnökével, dr. Grósz Andorral leplezte le azt a márványtáblát, amely viszont az ő látogatásának állít emléket.

Jichák Hercog február 18-án, kedden érkezett Budapestre, majd feleségével, Michal Hercoggal együtt a Sándor-palotában fogadta Sulyok Tamás köztársasági elnök, később pedig a Karmelitában Orbán Viktor miniszterelnök. A találkozáson az izraeli államfő köszönetet mondott Magyarországnak az Izrael melletti, következetes diplomáciai és politikai kiállásáért, valamint az antiszemitizmus elleni harcáért. Jichák Hercog – az MTI tudósítása szerint – így fogalmazott: *ezek azok a pillanatok, amikor az igaz barátság megmutatkozik.*

A zsidó állam elnöke tegnap találkozott a magyar állampolgárságú Omri Miran családjával is. A férfit a Nahal kibucból rabolták el a Hamász-terroristák 2023. október 7-én. Omri Miran felesége, Lisi azt mondta az izraeli és a magyar államfőnek, hogy nekünk és egész Izraelnek szükségünk van az olyan vezetők segítségére, mint önök, hogy a férjem mihamarabb kiszabaduljon és ez a rémálom véget érjen.

Jichák Hercog tegnap este még két hivatalos programon vett részt. A Merkaz Héber és Izraeli Kulturális Központban a magyarországi zsidó közösségek, felekezetek és intézmények vezetőivel találkozott a felesége társaságában. Erről honlapunknak dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke azt mondta: a résztvevőket Maja Kados, Izrael új budapesti nagykövete köszöntötte, majd Jichák Hercog arról beszélt, hogy számára fontos a magyarországi zsidó felekezetek és intézmények vezetőivel való személyes találkozások, hiszen így első kézből szerezhet benyomást a magyar zsidóság életéről.

Az államfő a beszédében kitért arra, hogy a magyarországi zsidóság – akár a múltban – ma is komoly jelentőséggel bír a diaszpórában. Elmondta, hogy mélyen együttérző a magyarországi zsidósággal a vészidőszakban minket ért tragédia miatt, ugyanakkor örömmel tölti el, hogy ma az országban virágzik a zsidó élet. Érintette azt is, hogy a nap folyamán Sulyok Tamással és Orbán Viktorral tárgyalva megköszönte Magyarországnak az Izraellel szemben tanúsított barátságát és a magyar zsidó közösségeknek nyújtott segítségét.

A találkozón a Mazsihisz képviselőiben dr. Grósz Andoron kívül ott volt dr. Frölich Róbert országos főrabbi, Mester Tamás Mazsihisz-alelnök, a BZSH elnöke és dr. Nógrádi Péter Mazsihisz-alelnök. Jelen volt dr. Balázs Gábor, az OR-ZSE általános rektorhelyettese, dr. Zima András, a HDKE igazgatója és Zeiter Ádám, a Lauder-iskola következő főigazgatója, valamint az EMIH és a MAOIH képviselői.

A Mazsihisz említett vezetői tegnap este részt vettek azon a díszvacsorán is, amit Sulyok Tamás államfő és felesége adott a Budai Várban az izraeli elnöki pár tiszteletére. A Lovardában rendezett eseményen a magyar politikai, diplomáciai és egyházi élet jelentős személyiségei voltak jelen, közreműködött dr. Nógrádi Gergely főkantor, aki többek között az *Avinu málkenu* című dalt énekelte.

Jichák Hercog és felesége ma reggel a Herzl térre és a Dohány utcai zsinagógába látogatott, ahol többek között dr. Grósz Andor, dr. Frölich Róbert, Mester Tamás és dr. Nógrádi Péter fogadta.

Az államfő megtekintette a Dohány-zsinagóga falán azt az emléktáblát, amelyet édesapja, Chájim Hercog Izrael állam hatodik elnökeként leplezett le az 1991-es budapesti látogatásának emlékére. Itt májól az újabb emléktábla Jichák Hercog mostani látogatásának emlékét hirdeti.

Dr. Grósz Andor az államfőt megajándékozta egy díszesen bekeretezett fotóval, amely 1900-ban készült a Dohány utcai zsinagógáról, továbbá átadta neki az *Új Élet* kifejezeten erre az alkalomra, egy példányban nyomtatott különszámát, amelyben azok a cikkek és fotók kaptak helyet, amelyek Chájim Hercog 1991-es látogatásakor készültek.

Az államfő és felesége ezután több mint fél órát szánt a templombelső megtekintésére. Jichák Hercogot láthatóan lenyűgözte a gyönyörű épület, így sok kérdést tett fel a zsinagóga történetével kapcsolatban.

Dr. Nógrádi Péter, aki hébertudása révén értő fültanúja volt az elnökkel folytatott eszmecsereknél, honlapunknak azt mondta: Jichák Hercog teljes mértékben tisztában van vele, milyen veszteség érte a magyar zsidóságot a soá alatt. Kérdése többek között arra irányultak, hogy milyen események történtek a Dohány utcai zsinagógában és mi történt magával az épülettel 1944-ben, továbbá tudakozódott Horthy Miklós kormányzónak a budapesti zsidókat érintő intézkedéseiről.

A mindvégig barátságos, fesztelen és nyitott Jichák Hercognak a látogatás végén gondja volt arra, hogy közös fotók készüljenek róla és vendéglátóiról a zsinagóga kapujában. Majd az államfő odaintette kíséretének több tagját is, hogy őket is megörökítsék a felvételek. Fontos megjegyezni, hogy a zsinagógában ott volt a Magyarországon a holokauszt alatt született Áháron Sevó is, akinek unokája, Malkia Grosz tavaly halt hősi halált a Hamász elleni harcok során.

Egy modern próféta

Bizonyára tiltakozna a címben szereplő megnevezés ellen, noha több jóslata (sajnos a borúlátók közül) mára bevált. Próbálták beilleszteni valamelyik skatulyába, általában az izraeli baloldal vagy a radikális bal között, pedig nem volt része az úgynevezett béketábornak, de a másik oldalnak sem. A balosok ugyanis úgy látták, létre kell hozni egy palesztin államot, mert akkor béke lesz, a jobbosok viszont úgy vélték: nem érdemes, mert ez a lépés biztosan háborúhoz vezet. Ő maga, **Jesajahu Leibowitz** professzor ezzel szemben azt mondta: igen, háborúhoz vezethet, ezért valóban kockázatos, de mégis meg kell tennünk, mert erkölcsi szempontból ez a helyes lépés, írja *Somos Péter* a *zsima.hu*-n.

Ebből is kitűnik, hogy az érdekekkel szemben csakis az értékek vezérelték. Ugyanígy a vallásban is: nem azért kell teljesíteni a parancsolatokat, mert ez kifizetődik valami isteni gondoskodás formájában, sőt nem is azért, mert a betartásuk erkölcsös, hanem azért, mert Isten így rendelkezett. Pont. Nem az a fontos, mit tesz értem Isten, hanem hogy én mit teszek felé. Téved, aki azt hiszi, hogy mi vagyunk a középpontban; Isten nem köteles gondoskodni rólunk, etetni, ruházni és jó egészségben megtartani minket.

Leibowitz professzor (1903. jan. 29. – 1994. aug. 18.) Rigában született vallásos cionista családban. Berlinben, majd Bázelen tanult kémiát és filozófiát, biokémiát és orvostudományt. 1935-ben vándorolt ki Palesztinába, ahol a Jeruzsálemi Héber Egyetem (az egyetemet 1918. július 24-én alapította Albert Einstein és Chaim Weizmann, majd 1925. április 1-én nyílt meg) vezető professzorként foglalkoztatták. Széles körben könyvei, rádióműsorai, valamint a vallás, a hit, a zsidó értékek és életvitel témájában sokszor közmegegyezéses kijelentései miatt váltak ismertté. Az állam és a vallás szétválása volt az egyik fő elmélete. Meggyőződéses cionista és egyben hívhő zsidó létre azonban nem az államot akarta megvédeni a vallástól, hanem éppen fordítva: a vallást az államtól, mivel attól tartott (a jelek szerint jogosan), hogy a vallási vezetőknek markáns szerepe lesz a politikában, ez pedig elveszi az idejét a valódi feladataitól.

Jesajahu Leibowitz

Leibowitz az ellentmondások embere volt. A humanizmust eleve ateizmusnak tartotta, mivel Isten helyett az embert helyezi a középpontba. Ugyanakkor tüskés természete ellenére bárkivel hajlandó volt párbeszédbe elegendeni. Minden hozzá írt levélre személyesen válaszolt, és azokra is szakított időt, akik ragaszkodtak a személyes találkozáshoz. Egyedi szemléletmódját tükrözi egyik sok vitára okot adó kijelentése, amely szerint Adolf Eichmann részére izraeli védőügyvédeli kellett volna kinevezni, aki az igazi bűnöst, a keresztény antiszemita nevelést idézte volna a vádlottak padjára. Ugyanakkor nem kímélte hitsorsosait sem. A Siratófalat (héberül: Kotel) Disco-kotelnek nevezte, mondván, hogy sokan úgy kezelik, mint egy szórakozóhelyet: odamennek „a Falhoz” imádkozni, aztán vásárolgatnak az arab piacon (nem az arabokkal van baj, hanem a zsidók szombati vásárlásával), és mennek tovább, mint akik elvégezték a teendőjüket. Márpedig Isten nem egy betegségyógyzó pénztár, akit csak a bajok orvoslására kell „használni”.

Nyilvános szereplései miatt sokan csak megmondóembernek tartották, de gondolatai sokkal mélyebbek voltak, mint egy egyszerű médiahősé – nem véletlen, hogy három évtizeddel halála után is hivatkoznak rá. Álljon itt befejezésül egy rövid párbeszéd, amelyben egy riporter kérdéseire válaszolt:

- Hisz a Messiás eljövételében?
- Azok közül az emberek közül vagyok, akik hiszik, hogy a Messiás jönni fog.
- Mikor?
- *Jönni fog!* Mindig. Az a Messiás, amelyik eljön, az hazug Messiás. Minden Messiás, aki eljön, az hazug Messiás, mert a lényege a Messiásnak az, hogy *jönni fog!*

Hitközségi Hírek

Kecskemét

Felújították dr. Bárány József főrabbi síremlékét

Bárány József főrabbi 1856. december 11-én született Nádudvaron vallásos zsidó családban, és 1916. április 15-én halt meg. A kecskeméti zsidóság vezetője volt 26 éven keresztül. A Ferenc József Országos Rabbiképző Intézetben tanult. Az akkori szokásoknak megfelelően addig nem avatták rabbivá, amíg 1885-ben meg nem szerezte a bölcsész-doktorátusát; 1886-ban avatták rabbivá.

1887-től Debrecenben szolgált, 1888-tól 1891-ig pedig az Pesti Izraelita Hitközség tanfelügyelője volt, majd megválasztották a Kecskeméti Izraelita Hitközség főrabbiájának.

A magyarországi neológia egyik élharcosa munkatársa volt nemcsak az Egyenlőségnek, hanem a Magyar-Zsidó Szemlének is. E lapokban megjelent cikkeivel komoly elismerést vívott ki magának.

Tanítóként, tanárként kötelességének érezte a zsidó ifjúság magas szintű és egyben hazafias szellemű oktatásának megszervezését. Ezt szolgálta az is, hogy ő írta meg a zsidó tanulóifjúságnak az Izrael történetével kapcsolatos szöveggyűjteményt, amelyet 1890-ben a közép-, polgári

A Mazsihisz elnökének látogatásai

Sopron

A Mazsihisz elnöke elsőként a soproni hitközség vezetőségével egyeztetett, hogy jobban megismerje a közösség működését, kihívásait, sikereit. A hitközség 2022-ben vette birtokba a középkori zsidó Ispotály épületét, ahol ma oktatóterem, zsinagóga és kóser konyha is működik. **Dr. Grósz Andor** bejárta a felújított Ispotály mellett a középkori Ó-Zsinagógát és mikvét is, illetve a hitközség által is gyakran használt egykori ortodox zsinagógát a Papréten.

A Városházán **dr. Farkas Ciprián** polgármester fogadta **prof. dr. Grósz Andort** és **Büchler Andrást**, a helyi hitközség elnökét.

A beszélgetés középpontjában a soproni közösség múltja, jelene és jövője állt. A zsidó örökség szerves része a város történelmének, és annak ápolása, megőrzése nemcsak a zsidóság, hanem az egész város számára kiemelten fontos feladat.

A megbeszélés során szó esett a

Miskolc

Dr. Grósz Andor bemutatkozó látogatást tett Miskolc polgármesterénél a Városházán. Arra kérte **Tóth-Szántai Józsefet**, hogy támogassa a helyi zsidó közösséget, valamint a Mazsihisz elnökének és vezetőségének munkáját. A városvezető nyitottan fogadta azt a felvetést is, hogy a Holokauszt 80. Emlékév alkalmából színre vitt két balettelőadást, a Győri Balett *Eli, Eli – Táncképek Szenes Hanna életéből*, valamint a Székesfehérvári Balett Színház *Kövek* című produkcióját Miskolcon is bemutassák.

Megállapodtak abban, hogy teret neveznek el **Bródy Farkasról** (1770–1841), aki több mint három évtizeden át töltötte be a Miskolci Zsidó Hitközség elnöki tisztségét. Elkötelezettségét jól jelzi, hogy saját pénzén vásárolta meg az avasi izraelita temetőnek helyet adó területet, és talmudiskolát alapított a városban. Végrendeletében 5–5 ezer forintot hagyott a királyra „alattvalói hűsége” jeléül, valamint a talmudiskola tanárainak javadalmazására. Vagyona többi részét is főként hitközségi célokra adományozta.

Szóba került, hogy a polgármester is részt vesz majd azon a megemlékezésen, amelyet minden évben június 15-én tartanak a városból elhurcolt 17 ezer zsidóra emlékezve.

A Mazsihisz elnöke a helyi hitközség vezetőivel is egyeztetett. *Az idei évben a korábbiaknál még nagyobb hangsúlyt kívánok fektetni arra,*

Dr. Farkas Ciprián és dr. Grósz Andor

közös sikerekről és az előrelépési lehetőségekről is. A résztvevők hangsúlyozták: a párbeszéd és az összefogás kulcsfontosságú abban, hogy a múlt értékeire építve tovább fejlődhesen a közösség.

Dr. Farkas Ciprián 2022 végén

vehette át a Mazsihisz közgyűlésén a Zsidóságért díjat, amellyel azt ismerték el, hogy munkája során páratlan tapintattal, előzékenységgel és határozott döntések révén biztosította a kicsi, de lelkes soproni zsidó közösség igényeit.

Dr. Grósz Andor és Tóth-Szántai József

hogy rendszeresen, személyesen konzultáljak a vidéki hitközségek tagjaival, vezetőivel a helyi közösségek eredményeiről, problémáiról. A célom az, hogy minél hatékonyabb támogatást nyújthassunk számukra, a helyi városvezetés segítő közreműködését is kérve – fogalmazott.

Ezután bejárták azt az új közösségi teret, amelyet a Mazsihisz 16 millió forintos finanszírozásával alakítottak ki nemrég. A most megtekintett fejlesztés ahhoz a korábbihoz kapcsolódik, amelynek köszönhetően a Mazsihisz és a kormányzat

összesen 40 millió forintos támogatásával megújult a téli imaterem, a kóser konyha és a mikve is. Dr. Grósz Andor ígéretet tett arra, hogy aktív lépéseket tesz a szegedi és a gyöngyösi mellett a miskolci zsinagóga renoválásához szükséges kormányzati támogatás megszerzéséért is.

Markovics Zsolt főrabbi a találkozáson kiemelte, hogy nagyon aktív vallási élet folyik a városban, minden nap van ima. A Mazsihisz finanszírozásából újonnan kialakított közösségi tér fontos szerepet kap a hitélet további élénkítése során.

és felsőiskolák számára rendszeresítettek. Ebben bibliai történeteket mutat be a honfoglalásig. Fő műve az 1885-ben megjelent Gabirol bölcsellete című tudományos értekezés.

Életének utolsó szakaszát teljes egészében a kecskeméti zsidó közösség szolgálatának szentelte, 26 éves működése alatt a szellemi élet felvirágozott, és ő alakította ki azokat a szokásokat, amelyek egészen a holokausztig meghatározták a közösség mindennapjait, ő szervezte a város zsidó ifjúságának vallásos oktatását.

Halála után a temetőben gyönyörű síremlék emeltek, amely őhozzá méltóan egy könyvet formáz, követően héber és magyar nyelvű idézettel: „Mert a papnak ajkai megőrzik a tant és tanítást kívánunk szájából, mert az Örökkévaló seregek urának követője ő...” Maleáchi II. 7.

Az elmúlt több mint 100 év alatt a síremlék szétdőredezett, a rajta lévő szöveg és dísz olvashatatlanná vált, ezért újra el kellett készíteni a márvány fedőlapot és a rajta lévő könyvet, a bevésést szöveggel együtt. Ez most újból mindenki számára hirdeti

a magyar zsidóság e kiváló tudósának emlékét.

Szolnok

80. születésnapján köszöntötték Kálmán Róbertné Fenyvesi Juditot

Jelentős számban jelentek meg a hitközség imatermében a zsidóság tagjai, hogy megünnepeljék egyik legidősebb tagjuk 80. születésnapját, akivel eljöttek a családtagjai is.

Judit születése és életének kezdete maga a csoda.

1945. január 13-án született Dachauban, és csecsemőként élte túl a szörnyűségeket egészen a koncentrációs tábor felszabadításáig, április 29-ig.

Édesanyja visszatért vele Nyíregyházára, ott nőtt fel, majd férjhez ment, és így került Szolnokra. Boldog házasságukból két fiú született. Sajnos egy évtizede férje elhunyt, azóta egyedül él.

Tanári diplomát szerzett, és választott hivatásához hűen orosz nyel-

vet oktatott egy helyi szakközépiskolában nyugdíjba vonulásáig.

Ameddig ereje és egészsége engedte, a hitközség rendezvényein nemcsak részt vett, de aktívan támogatta is a közösséget, segített, ahol tudott.

Berman Dávid elnök üdvözölte a megjelenteket, és kifejezte örömét, amiért ilyen sokan eljöttek.

Dr. Feldmájer Péter, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke köszöntőjében kiemelte, hogy aki ilyen kort megéli, az már vélhetően elérte életpályájának 2/3-át. A régi mondas szerint azt kívánta az ünnepeltnek, hogy éljen békében, boldogságban és nyugalomban legalább 120 éves koráig, majd átadta a születésnapi ajándékot, egy gyönyörű herendi vázát, amelyet az ünnepelt nagy örömmel fogadott, megjegyezve, hogy ugyanilyen vázája volt az édesanyjának is.

Prof. dr. Róna Tamás főrabbi, a Mazsihisz Rabbistületének elnöke nagyívú bibliai példázattal idézte fel Judit életútját, rámutatva az összefüggésekre az aktuális hetiszekasz és a születésnapi rendezvény között.

A Goldmark Kórus jubileumi hangversenye a Rumbachban

Teljesen megtelt a Rumbach utcai zsinagóga a Goldmark Kórus jubileumi hangversenyére. Az együttes hagyományává vált, hogy ötvenként az addigi munkásságát összegző előadást tartson. Ezeket a nagyszabású, nem szokványos időtartamú koncerteken

kezet nyújtott az esemény lebonyolításához, és minden kívánságunk teljesült.

A hangverseny kezdetekor az OR-ZSE megbízott rektora, **Balázs Gábor** méltatta munkánkat. Kitért az alapítók érdemeire és a kórus hivatására. El-

Almann Angliában élt zeneszerző művét, melyet a mindennapi záróima utolsó mondatára írt: *NE FÉLJ! (Al tiro)*. A feledés homályából kiemeltük a Hunyadi téri zsinagóga egykori kántorának a zsidóság minden esti imájában felhangzó szavaira írt, *Ahavas ajlom* kezdetű kórusművét. Elhangzott az omerszámlálás tórai parancsát megszólaltató kórusfeldolgozás, mely **Almann** egyik legszebb alkotása: *Szöfírasz hoajmer*.

A zsinagógai énekek mellett zmrészek, jiddis és chászid népzenei művek is részei voltak műsorunknak. Utolsóként szerepelt egy szombatbúcsúztató szvit, a *Hamavdil*. Ennél a műnél megbomlott egy kicsit a kórus rendje, mert – hagyományainknak megfelelően – együttesünk nézőtérén jelen lévő régi tagjai feljöttek a színpadra, és vidáman énekeltek sorainkban. (Meg kell jegyezni, hogy ezt az 1942-ben készült művet **Ádám Emil** minden zsidó kórusának megtanította.)

Nagy sikert aratott **Király László** Erkel-díjas zeneszerző *Zsidó katonaballada* című műve, mely emléket állít az első világháborúban elesett zsidó katonáknak. **Király László** jelenleg is kórusunk aktív tagja, és sok-sok művet írt számunkra.

A hangverseny kiemelkedő szereplői a szolistaik voltak. Elsőként említésem **Fekete Lászlót**, a Dohány utcai zsinagóga főkántorát, aki a kórusművekben énekel szolistaon kívül önálló énekszámokat is előadott. Megszólaltak az őszi ünnepekre való reménytelni várakozást megidéző kiemelkedő imarészletek jiddis nyelvű dalkeretben (*Zsidó dal*), majd a *Áni máámin*, és végül egy csokor az ókori dallamokból. Ezekkel a szolistaszámokkal vált teljessé a kórus zenei világa.

Biczó Tamás, a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga főkántora énekelte a tenorszólót **Samuel Almann** *Al tiro* kezdetű művében. **Biczó Tamás** évtizedek óta tagja kórusunknak, és számos szolistaszámot vett át felejthetetlen tenorszólistánktól, **Tóth Emil** főkántortól.

Ugyancsak szólószerepet vállalt **Rónai Gábor** kántorhallgatós több kórusműben, és egy részlet adott elő a szombaton és ünnepekkor mondott *Kedusából*.

Természetesen a lányok is vállaltak szólókat a kórusművekben. **Kéval Zsuzsa** a *130. zsolttárban* szerepelt szolistasként. **Kiss Márta Gotthschall Jakab** szerzeményében az *Ahavas ajlom* kezdetű kórusmű szólóját énekelte. **Király László Zsidó katonaballada című művében szólót énekeltek: **Bittner Jutka**, **Kéval Zsuzsa**, **Kiss Ági**, **Kiss Márta** és **Kovács Eszter**.**

Utolsó szólóénekként egy duó következett, mely részlet volt a *ros hásanái liturgiából*. Az *Áresesz szófoszenu* kezdetű imát **Fekete László** és **Rónai Gábor** úgy énekeltek, mint két boldog fiatalember! Akik ismerik e két szereplőt, talán nem tudják, hogy **Fekete László Ádám Emil** tanítványa volt, és most **Rónai Gábor (Ádám Emil unokája)** **Fekete Lászlótól** tanulja a kántormesterséget! Gyönyörű szimbólumként az ének végén megfogta egymás kezét a mester és tanítványa!

A szólóműveket **Dobos Dániel** zeneszerző kísérte zongorán, aki a próbákban és az előadáson sok segítséget nyújtott számunkra.

A közönség tapsa felbátorította együttesünket, hogy **Louis Lewandowski** német kántor-komponista *150. zsolttárát* énekeljük el zárásként. Ez a *Hallelúja* a tagság feszült figyelmét is feloldotta, és talán a közönség is átvette ujjongásunkat.

Remélem, nem vehető szerénytelenségnek, ha úgy érezzük, hogy ez a hangverseny bizonyította hűségünket alapítónk, **Scheiber Sándor** és **Ádám Emil** szelleméhez: töretlenül szolgáltuk a magyarországi zsidó hitéletet 55 éven át, és megmutathattuk sokak számára a zsidó zene értékeit és szépségét.

Ádám Mária
Goldmark Kórus vezetője

Havdaltalál. Jobbra az alkotó, Malmos Anikó

minden alkalommal a zsidó zeneirodalom széles palettájának kiemelkedő műveit adtuk elő. Az ókori dallamok mellett a 19. és 20. század zsinagógai zenéje, valamint a jiddis-chászid és a magyar-zsidó népzene gyöngyszemeinek kórusfeldolgozásai hangzottak fel.

Ezen az 55. évfordulón régóta dédelgetett álmunk vált valóra azzal, hogy a gyönyörűsége felújított Rumbach-zsinagóga adott lehetőséget a fellépésre. A hely szépségén túl úgy éreztük, hogy a repertoárunk gerincét képező művek, melyek **Ádám (Rothman) Emil**, alapító karnagyunk szerzeményei, ebben a zsinagógában újra otthonra lelnek, hiszen azok eredetileg a debreceni status quo-világban születtek.

Komoly segítséget nyújtott számunkra a Mazsihisz vezetősége, hogy sikerüljön ez a kívánságunk. Örömminkre **Kiss Henriett** igazgató segít

mondta az együttes kezdetének történetét: 1969-ben a rabbiképző intézet igazgatója, **Scheiber Sándor** teremtette meg a lehetőséget és adott otthont e művészeti közösség létrejöttéhez.

Scheiber Sándor halálát követően a rabbiképző akkori új vezetője, **Schweitzer József** főrabbi is szívén viselte az együttes életét. Az intézet egyetemmmé válását követően **Schöner Alfréd** főrabbi rektorként jelentős segítséget nyújtott kórusunknak, és minden hangversenyünkön jelen voltak azokban az években. Az OR-ZSE jelenlegi vezetőségének támogató figyelmét a mai napig élvezhetjük. Segítségük nélkül most nem ünnepelhetük volna együttesünk létezését!

Műsorunkban igyekeztünk a zeneirodalom minden színét megérinteni. Elhangzott a *130.* és a *133. zsolttár*. Az imák közül megemlítem **Samuel**

Kétszáz éve megállt az idő a haszid zsidóknál

Alig néhány kilométerre Manhattantól van egy nem is olyan kis zárvány, melynek lakosai ugyanazt a szigorú megkövetésekkel teli életmódot folytatják évszázadok óta. Kopaszra borotvált fej esküvő után, szigorúan szabályozott érintkezés a két nem közt: így él egy haszid zsidó nő.

1944-ben **Kasztner Rezső**, a Vaada (Budapesti Segélyező és Mentőbizottság) egyik vezetője alkut kötött **Adolf Eichmann**-nal, a zsidók deportálásával megbízott náci alezredessel: négy millió német birodalmi márka fejében egy vonatot nem Auschwitzba, hanem a semleges Svájcba fognak irányítani. **Kasztner** vonata 1944. július elsején indult Budapestről, az utaslista szerint 1684 fő utazott rajta, valamint 200 regisztrálatlan csecsemő és kisgyermek. Az utasok között volt **Teitelbaum Joel** is, a szatmárnémeti csodarábbi, akinek egyik öse a legenda szerint megjósolta az akkor 9 éves **Kossuth Lajos** szüleinek, hogy „nagy embert adtak az országnak, az egész nemzet zászlaját fogja a vállain hordozni”.

Teitelbaum Joel 1946-ban New Yorkban, Észak-Brooklynban telepedett le, és a holokausztot túlélő haszid és ortodox zsidók hamarosan megválasztották rabbinak új hazájukban. Az egyre növekvő közösségnek **Teitelbaum** új helyet keresett, olyat, ami nem esik túl távol New York központjától, de a külvilág káros hatásaitól és erkölcstelenségétől kellően messze van. Így talált rá 1977-ben New York államban **Monroe** városára, ahová 14 szatmári család követte. Átnevezte **Kiryas Joel**-nek, és haláláig ott élt, vezetve a haszid közösséget. A városban ma már 33 ezren laknak, és lakói ma is az egykori szatmári haszid zsidóság életmódját folytatják. Nemcsak **Kiryas Joel**-ben, hanem New York állam többi részén (**Williamsburg**-ben, **Manhattan**-ben és **Brooklyn**-ben) is szép számmal élnek haszid zsidók. A brooklyni közösség az idők során több ágra szakadt, és a különböző csoportosulásokhoz tartozók sok kérdésben nem értenek egyet, többek között abban sem, hogy ki a közösség törvényes vezetője.

De mit is jelent az, hogy haszid? Maga a szó a héber *heszed*-ből ered, jelentése: jámborság, kegyelem, hű szeretet. A 18. század közepén indult ultra-ortodox irányzat hívei elutasították az asszimilációt, nem kívántak betagozódni a többségi társadalomba, és a vallás bensősége megélését tartják a legfon-

A férfiak strájmilit, óriási szőrmekalapot viselnek

Fotó: **Alexi Rosenfeld** / Getty Images Hungary

tosabbnak, ami erőteljes hagyományörzéssel párosul. A haszid fiatalok általában 18-19 évesen megházasodnak, és 6-8 gyermekes családokat alapítanak, de nem ritka az ennél több gyermek sem. A férfiak strájmilit, óriási szőrmekalapot és hosszú, fekete kaftánt viselnek, pajeszukat hosszúra növesztik. Nyakkendőt nem viselhetnek, mert az hitük szerint elválasztja az agyat a szívtől. A nők öltözködése visszafogott, szoknyájuknak el kell takarnia a térdet, és fejüket kalappal vagy kendővel fedik be, mert a szabadon lévő haját a meztelenség egyik formájának tekintik. Sőt, házasság után leborotválják a hajukat, és parókát tesznek a fejükre.

A haszidok nem használják a technikai vívmányokat sem. Nincs tévé, nincs számítógép, nincs okostelefon, csak hagyományos mobilon tarthatják egymással a kapcsolatot. A gyerekjátékok is a hagyományos haszid családmódellet és öltözködést közvetítik, a családtagok között pedig nincs sem puzsi, sem ölelés.

Deborah Feldman a williamsburgi haszid közösségben született, ma már Berlinben él. Önéletrajzi ihletésű könyve, amely *Unortodox – A másik út* címmel 2012-ben jelent meg, illetve az ebből készült Netflix-sorozat híven mutatja be ezt a zárt világot és az abból történő szabadulást. **Williamsburg**-ben ma 70 ezer haszid él, ez New York egyik legszegényebb negyede, de itt növekszik a leggyorsabban a lakosság, köszönhetően a rengeteg gyereknek. A haszid lányok legfeljebb 18 éves korukig tanulhatnak, ezután egyetlen dolguk van: férjhez menni. (A fiúk és a férfiak legfőbb feladata a Tóra tanulmányozása, ezt egész életükben teljes odaadással folytatniuk kell.)

A fiatal lányok számára a szülők választják ki házasságközvetítő segítségével a megfelelő jelöltet. A fiatalok mindössze egyszer találkozhatnak, akkor is az egész család jelenlétében. Szigorú szabályok vonatkoznak a menstruációra és a nemi életre is: amíg a nő menstruál, tisztátalannak számít, a férje nem érhet hozzá, sőt még egy tányér ételt sem fogadhat el tőle. Amikor pedig elmúlt a menstruációja, naponta kétszer kell egy textildarabbal ellenőriznie, hogy valóban „tiszt-e”, és ha 14-szer tisztá marad a textil, megmártózhat a mikvében, a rituális fürdőben. Ezután szabad az út a nemi érintkezés felé, de meg van határozva, hogy milyen pózban és milyen napokon történjen az aktus. Mivel a gyermektelen nőnek nincs sok szava a közösségben, a cél a minél nagyobb család és a minél több utód születése, a „szaporodjatok és sokasodjatok” parancsa szerint.

A házasságban a haszid nőnek teljesen alá kell magát rendelnie férjének és az anyaságnak: a férj kiszolgálása és a gyerekszülés a feladata. A haszidok a gyerekszámot azért is tartják fontosnak, mert úgy vélik, így pótolhatják a holokauszt során elhunyt zsidókat. A williamsburgi haszid közösséget **Feldman** könyvének megjelenése után számos kritika érte, elsősorban a nők szabadságának és személyiségi jogainak csorbítása miatt.

Bálint Lilla / Dívány

Maja Kados Izrael Állam új budapesti nagykövete

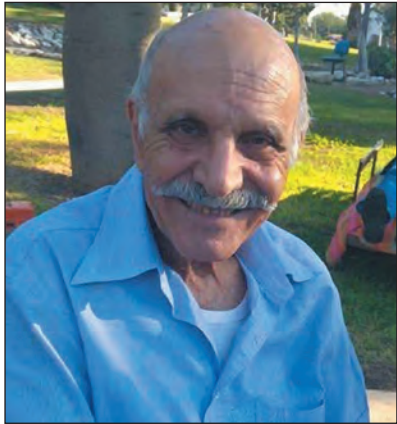
Az izraeli kormány jóváhagyta hét nagykövet kinevezését, köztük a Magyarországra akkreditált **Maja Kadosét**, aki korábban a külügyminisztérium koordinációs és politikai tervezési osztályának vezetője, valamint a közelmúltban Budapesten járt **Gideon Szaár** külügyminiszter politikai kabinetfőnöke volt. Egy időben **Jiszráel Kac** külügyminiszter politikai tanácsadójaként is dolgozott. Várjuk szeretettel az új nagykövetet, és sok sikert kívánunk a munkájához! (Forrás: *Izraelinfo Facebook-oldala*)

IZRAELI SZÍNES

Amiről nem esik szó

Most arról akarok írni, hogy a náciizlamisták meggyilkolták Shlomo Mansourt, a 86 éves Farhud-túlélőt. A Farhud a holokauszt iraki megfelelője, de még 1941-ből, amiben az ottani zsidókat irtották ki, akiket nem sikerült elkergetni. Sokan nem tudják, hogy Izrael zsidó népességének kétharmada nem európai, hanem muszlim országokból menekült oda (ergo nem is fehér). Shlomo is ilyen volt, akinek gyerekkorában, 13 évesen kellett Irákból elmenekülnie. A Kissufim kibuc egyik alapítója volt, ahol csirkéket nevelt és karbantartóként dolgozott.

Shlomo Mansour

A Farhud az egyik legjobb cáfolata annak a propali hazugságnak, hogy a muszlim antiszemitizmus és gyilkosságok csak Izrael megalapítása és az állítólagos Nakba után kezdődtek.

Shlomót még 2023. október 7-én gyilkolták meg a békés palesztinok, majd rabolták el a holttestét, hogy azzal kereskedjenek.

Nemes Dániel Facebook-posztja

Éjál Zamírt jelölték ki a következő vezérkari főnökké

Éjál Zamírt, a védelmi minisztérium jelenlegi igazgatóját jelölte ki Benjámin Netanjahu miniszterelnök és Jiszrael Kac védelmi miniszter Izrael következő, huszonnegyedik vezérkari főnökké – jelentette a miniszterelnöki hivatal közleményében.

Személyét még jóvá kell hagynia a vezetői kinevezések bizottságának és a kormánynak, majd várhatóan március 6-án veszi át a posztot elődjétől, a 2023. október 7-i fiaskóért felelősséget vállaló és ezért visszavonuló Herci Hálévítól.

Az ötvenkilenc éves Éjál Zamír kiválasztását a parlamenti ellenzék és a Jes Atid nevű centrista pártot vezető Jaír Lapid is üdvözölte.

Zamír korábban kétszer, 2018-ban és 2022-ben is esélyes volt az izraeli hadsereg (IDF) vezetésének tisztségére, de akkor helyette Aviv Kohávit, majd Herci Hálévít választották ki.

Az Izrael legdélebbi városában, Eiláton született Éjál Zamír lesz Izrael első olyan vezérkari főnöke, aki a páncélosknál kezdte katonai szolgálatát. 2012 és 2015 között Benjámin Netanjahu miniszterelnök katonai titkára volt, majd az IDF déli parancsnokságát vezette, melynek felügyelete alá tartozott a Gázai övezet környéke is.

2018 és 2021 között a vezérkari főnök helyettese volt, majd leszerelt, és vendégkutató lett az Egyesült Államokban, Washingtonban a Közel-Kelettel foglalkozó agytrösztben (Washington Institute for Near East Policy). 2023-ban tért vissza a védelmi minisztérium élére, és a háború idején főként a globális beszerzési kampányt vezette az IDF felfegyverzése érdekében.

Új feladatában a háború befejezése után várhatóan az IDF újjáépítését végzi el, egy többéves terv végrehajtását – a védelmi költségvetés jövő hónapra tervezett jóváhagyásától függően. A Ynet hírportál értesülése szerint a célja egy olyan erős hadsereg kialakítása, amely egyszerre több irányból érkező fenyegetés esetén is alkalmas a háborúra. (MTI)

Túszszámán Az összehasonlíthatatlan számok összehasonlítása

Amikor nem lehetséges pontosan számolni, mert nem létezik a viszonyításra örök érvényű ördögi együttható. A lényeg a mítoszban rejlik. Abban az október 7-ig megmáshíthatatlannak vélt ideában, hogy a zsidó állam mindig minden körülmények között megvédi a polgárait. A világ összes zsidóját megvédi, írja Rubin Eszter a Kibicen.

Az egyik rokonom speciális légitmentős volt az izraeli hadseregben. Egy olyan katonai egységben, amely a frontvonal mögött, az ellenséges területen helikopterrel leszáll, és percek alatt összeszedi a sebesül-

teket és a halottak földi maradványait. Nem hagyhatunk hátra senkit, összetartozunk. *We are family* – ahogy a lányom írta tizenhat évesen az auschwitzi talpfák közé tűzött kis fatáblájára. Anachnu mispacha achat. Egy család vagyunk. Mindenkit hazaviszünk. Élve vagy holtan.

Emlékszem arra a végtelenített feszültségre. A pillanatra, amikor kiderült. A sötét úrra a gyomromban, amiből nem volt felszabadulás, pedig a Vöröskereszt végre áthozta a libanoni határon a két elrabolt izraeli katonát.

Ehud Goldwasser és Eldad Regev

azonban koporsóban érkezett haza 2008-ban, két évvel az elrablásuk után. A kiszabadításukra irányuló tárgyalások során a Hezbollah egyszer sem említette a tényt, hogy a két fiatalember már rég halott. Ezt az a szakértői vizsgálat állapította meg, amellyel azonosítani tudták a rendkívül rossz állapotban levő maradványokat, amelyeket az éltelt gyilkos, Szamir Kuntar szabadon bocsátásáért kaptak cserébe, további négy libanoni fogollyal együtt, valamint a Hezbollah terroristáinak 199 holttestét, akiket ideiglenesen Izraelben temettek el. A megállapodás végrehajtásáig Izrael nem kapott egyértelmű tájékoztatást arról, hogy az elrabolt izraeli katonák életben vannak-e.

A szintén 2006-ban túszul ejtett Gilad Salitot izraeli területre behatoló hamászos terroristák rabolták el. Sokáig nem volt bizonyíték arra, hogy életben van-e. Fogva tartásának vége felé a családjával váltott pár levél, valamint egy hangszalag és egy videofelvétel húsz palesztin női fogoly elengedését érte meg Izraelnek.

Salit végül öt év után szabadulhatt ki a Hamász fogságából, 1027 palesztin foglyot adott cserébe Izrael. Az átadás folyamatában volt némi fennakadás, mert két palesztin nő megtagadta a visszatérést, de a nemzetközi figyelem fókuszában végül kénytelenek voltak feladni az ellenállást, és mégis visszazállították őket Gázába.

Sokan emlékezhetünk Salit szabadulásának napjára, nekem a retinámba égett a sápadt, lesóványodott arc és az iszonyat a tekintetében. Tíz évvel később, 2011-ben Salit megházasodott. A hüpe alatt azonban B”H már egy egészen más, étellel teli embert láttunk.

Mindezek után most napok óta mindenhol ömlik az ízléstelen méricskélés. Korábban írtam már a zsidó állam geometriájáról, arról a különös területszámítási törvényszerűségről, amely szerint Izrael akárhány zsidót be tud és be kell fogadjon, miközben a világ elvárása szerint végtelen sokszor meg lehet és meg kellene osztani. Most pedig a számtan ideje jött el. Szorzás, osztás, összeadás, csupa pontos, egyértelmű és világos, egzakt művelet. De van-e olyan számítás, amely szerint Kfir Bibasz tíz hónapos izraeli állampolgár élete és szabadsága nem éri meg négy, késelésért fogva tartott palesztin nő elengedését?

Aztán jönnek a vádak, hogy ennyire leértékeli Izrael a palesztin életeteket. De ne feledkezzünk meg róla, hogy ez a Közel-Kelet. Ne próbáljunk európai mércével, hideg fejű matematikai logikával gondolkodni az alkudozások hagyományának szülőföldjén. Itt egészen más logika érvényesül.

Hat héttel a dél-izraeli barbár pogrom után az első sokkhatás alól felocsúdva arra gondolok, hogy az eddigi csalóka biztonságérzetünk kollektív önáltatás volt. Valójában sosem volt kérdés, hogy ami történt, régóta ott készülődött a földalatti alagutakban.

Izrael léte a biztonságunk záloga, Izrael minden zsidót hazavár és befogad. Ahol örök otthonlanként otthonra lelhetünk. A mieink hazahozatala a felmenőinkről szól, Izrael és polgárai, valamint a világ zsidósága biztonságáról. Arról, van-e jövő számunkra.

Aki egyszer is ránézett már a térképre. Arra a furcsa formájú alakzatra, a keskeny területre, a

A Gázában fogva tartott túszok szabadon engedését követelő poszter Tel-Avivban

Fotó: AFP

nél pár kilométeres sávra a tengerig, ami ezt az országot jelenti. Ahonnan „a folyótól a tengerig” jelszóval annyiszor próbálták a

zsidókat eltüntetni. Az biztosan érti, hogy Izrael kevésbé föld, sokkal inkább mítosz, amit fenn kell tartani.

Mintha egy koncentrációs táborból szabadultak volna

A Hamász palesztin iszlamista terrorszervezet átadott további három elrabolt izraelit a Nemzetközi Vöröskereszt képviselőinek. A túszok azóta már Izraelben vannak.

A Gázai övezet középső részén, Dir al-Balah helységben a Hamász felállított egy színpadot, ahol a három túsznak kérdéseket tettek fel, amelyekre kimerítően válaszolniuk kellett. Eli Sarabit, Or Levit és Ohad Ben Amit is a 2023. október 7-i terrortámadás alkalmával hurcolták el.

A színpadon látható volt, hogy mindegyik túsz nagyon lesóványodott. Or Levi alig tudott állni a lábán, a színpadról a Hamász két fegyverese támogatva el a Vöröskereszt járművéhez.

A kiszabadult túszokat az izraeli hadsereg (IDF) csapatai szállították el a Gázai övezetből a Reim helység melletti katonai támaszponton kialakított fogadóközpontba, ahol először felméri testi-lelki állapotukat, és találkoznak családtagjaikkal. Onnan helikoptereken az Izrael középső részén lévő Ichilov, illetve Síba kórházakba viszik őket általános kivizsgálásra.

Az Ohad, Eli és Or szabadon bocsátásáról készült szívszorító felvételek újabb súlyos érvek emellett, hogy a továbbra is a terroristák fogságában lévő túszoknak egy pillanatra sem szabad ott maradniuk – jelentette ki a túszok családtagjait tömörítő mozgalom vezetője.

Az 53 éves Eli Sarabit otthonából, a Beéri kibucból rabolták el testvérével, Joszival együtt. Eli Sarabi feleségét, valamint 13 és 16 éves lányukat meggyilkolták a 2023. október 7-i terrortámadásban. A testvér a fogságban

vesztette életét az izraeli légierő egyik légitámadásában, holtteste még a Hamásznál van.

Az 56 éves Ohad Ben Amit is Beéri kibucból rabolták el feleségével együtt, de az asszonyt már az Izrael és a Hamász közötti első megállapodás keretében, 2023 novemberében szabadon engedték.

A 34 éves Or Levit, a Tel-Aviv melletti Givatajim falu lakosát a Nova zenei fesztivál helyszínéről hurcolták el, ahol feleségével, Einavval együtt volt. A nő a helyszínen meggyilkolták a terroristák.

Az izraeli büntetés-végrehajtás bejelentette, hogy felkészült annak a 183 palesztin bebörtönözöttnek a szabadon bocsátására, akit a most kiszabadult három izraeli túszért cserébe engednek el. A 183-ból 18-an életfogytig tartó börtönbüntetésüket töltötték. Hét palesztin rabot külföldi országok fogadnak be, a többieket a palesztin területekre viszik.

A Gázai övezetben még 76 túsz tartanak fogva a terroristák. Izrael 35 túszról tudja, hogy már biztosan nem élnek. (MTI / Kibic)

Az Adománytaxi lett Az Év Fővárosi Civil Szervezete

Az Adománytaxi nevet viselő jótékonyági akció a budapesti zsidó közösségből indult, és a mai napig a zsidó közösség támogatásával működik.

A budapestiek szavazata alapján 2025-ben az Adománytaxi Alapítvány nyerte el Az Év Fővárosi Civil Szervezete díját – tudatta a Főpolgármesteri Hivatal az MTI-vel. A közlemény szerint az elismerést – a városháza szimbolikus kulcsát – Karácsony Gergely főpolgármester adta át a 11.089 szavazat alapján nyertes szervezetnek.

A díjjal ebben az évben már ötmillió forint pénztartalék és megjelenési lehetőségek is járnak a városháza kommunikációs felületein.

Az Év Fővárosi Civil Szervezete pályázatot tavaly augusztusban írta ki a főváros önkormányzata, arra 41 érvényes jelentkezés érkezett. Ezeket a Budapesti Civil Adatbázis tagszervezetei rangsorolták, és az első tíz helyre került civil szervezet jutott tovább. A díjátadón a legtöbb voksot kapott tíz szervezet egy kerekasztal-beszélgetés keretében is bemutatkozhatott.

A főpolgármester a civilek napján hirdette ki az idei nyertest a margitszigeti Kristály Színtérben rendezett ünnepségen, ahol az Adománytaxi Alapítvány a vándordíjat az előző évi nyertestől, a Heti Betevő Egyesülettől vehette át.

Az Adománytaxi Alapítvány 2015 óta dolgozik egy szolidárisabb és fenntarthatóbb társadalomért innovatív, körkörös adományozási rendszeren keresztül. Egyedisége, hogy házhoz megy a fővárosban élők nem használt értékeiért, melyeket azután eljuttat az ország legrászorulóbb közösségeihez.

A DW magyar csapata tavaly elkísérte őket a borsodi Novajidrányra, az egyik segítő akciójukra. Az erről készült riportból kiderült, hogy az Adománytaxi nevet viselő jótékonyági akció a budapesti zsidó közösségből indult, és a mai napig a zsidó közösség támogatásával működik. De nem csak zsidóknak szól. Sőt. Az

Forrás: Karácsony Gergely Facebook-oldala

alapító **Horn Tamás** hitvallása szerint pont a hídépítés a lényeg: kilépni a burokból, eljutni más társadalmi csoportokhoz, hidakat építeni közöttük, és szemléletet formálni.

Az Adománytaxi lényege, hogy

összegyűjtik azoknál a feleslegessé vált dolgokat, akiknek már nincs szükségük rájuk, és elviszik azokhoz, akik viszont hasznát veszik. Legyen szó ruháról, háztartási eszközről vagy játékokról. (MTI/Kibic)

70 éve halt meg Szőke Szakáll, a Casablanca világhírű főpincére

Los Angelesben éppen hetven évvel ezelőtt, 1955. február 12-én halt meg a **Szőke Szakáll (Gerő Jenő)** művésznéven ismertté vált **Grünwald Jakab**, aki egy budapesti zsidó családból indult el a világhír felé – amit a 20. századi filmtörténet egyik leghíresebb klasszikusa, a *Casablanca* hozott el számára. Mellékszerepet játszik benne, de hát egy igazi filmes remekmű éppen attól remekmű, hogy minden ízében tökéletes. Még a mellékszerepekben is!

Grünwald Jakab 1883-ban született Budapesten, s mint oly sokan a pesti kabaré világában, ő is **Nagy Endre** szárnyai alatt kezdte a szakmát. Számos pesti kabaré állandó szereplője, szerzője vagy éppen vezetője volt (Modern Színpad

Szőke Szakáll (1883–1955)

Cabaret, Sörkabaré, Fekete Macska Kabaré, Téli kert, Palace Kabaré, Apolló Kabaré, A Kis Komédia stb.), majd az 1910-es évek közepén filmezni kezdett.

A némafilm korában nem okozott problémát, hogy egy tehetséges színész külföldre szerződjön, így tett Szőke Szakáll is, aki Bécsben, Berlinben, Londonban kapott szerepeket, s meg sem állt Hollywoodig. 1938-ban került az Egyesült Államokba, s ott élt haláláig.

Habár Amerikában több mint 30 (!) filmben játszott, a legismertebb alakítása az volt, amikor Carl főpincér bőrébe bújott egy bizonyos Rick nevű bártulajdonos casablancái kocsmájában... Rick szerepében egy világsztár, **Humphrey Bogart** játszott, de az 1942-ben forgatott *Casablanca* nemcsak a világsztárok miatt híressé vált, hanem azért is, mert – holott olcsó, romantikus mozinak indult – a sűrű tartó, soha el nem múló, örök szerelem filmje lett, amelyen 1942 óta zokognak az egymás után következő nemzedékek.

Véletlenül bukkantak rá Erdély fazsinagógájának maradványaira

A budapesti zsidó múzeum két fiatal munkatársa tavaly nyáron azt a feladatot kapta, hogy rakjon rendet az intézmény padlásán, de a munka hihetetlen eredménnyel járt. Megtalálták annak a 18. századi fazsinagógának a darabjait, amelyet 1911-ben Löwy Ferenc rabbi Erdély legrégebbi zsidó templomaként azonosított. E maradványokból nyílt kiállítás a múzeumban.

Csaknem három évszázados múltira visszatekintő, fakulóban lévő deszkatorodékek láthatók a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár *Írás a falon – Mikdás meát* című új tárlatán. Habár ezek a deszkák a laikus szemlélőnek nem sokat mondanak, **Király Mátyás** és **Som Balázs**, a múzeum két munkatársa tavaly nyáron azonnal felismerte, hogy az intézmény padlásán nem mindennapi le-

hely legrégebbi zsidó temploma címmel írt tanulmányt a Magyar Zsidó Almanach 1911-es kiadásába. Nem csoda, hogy évtizedekkel később is foglalkoztatta a téma, olyannyira, hogy 1934-ben egy Jeruzsálemből érkezett újságírótt vitt el Názánfalvára az épület megtekintésére. De szomorúan tapasztalták, hogy a helyi zsidóság létszámának csökkenése miatt a fazsinagóga a pusztulás szélére került, ami egy évtizeden belül be is következett.

A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár új tárlatán látható deszkaelemek nemcsak azért becsesek, mert Magyarország és Erdély területén a názánfalvin kívül egyetlen más fazsinagóga sem épült soha, hanem azért is, mert annak dacára, hogy a lengyel-litván területeken a 16. századtól széles körben elterjedtek voltak a fazsinagógák, a náciizmus

A fazsinagóga rekonstruált képe

letre bukkant. Mint az a tárlatmegnyitón el is hangzott: a két fiatalembert **Toronyi Zsuzsa** igazgató eredetileg csak arra kérte meg, hogy rakjanak rendet a padlásán, a szakemberek azonban az 1747-ben épült, de a 20. század első felében megsemmisült názánfalvi fazsinagóga maradványaival tértek vissza onnan.

A mintegy 80-90 kilónyi faanyagot **Balázs György**, a múzeum egykori munkatársa 1941-ben vonattal hozta Pestre Marosvásárhelyről, mert tudta: ha nem menti meg a héber nyelven felírtozott faelemeket, akkor Erdély egyetlen fazsinagógájából semmi sem marad. Hála neki, a maradványok fennmaradtak, igaz, a szakemberek előtt korábban mindössze két deszkaelem volt ismert. Tavaly nyárig, míg **Király Mátyás** és **Som Balázs** véletlenül fel nem fedezte a festett deszkákat, senki sem tudta, hogy a názánfalvi fazsinagóga megmaradt darabjainak jelentős része még a padlásán várja az *újzsidósítást*.

Az elmúlt fél évben jelentős kutatómunka indult be annak érdekében, hogy a most megnyitott tárlat méltó módon mutassa be azt a fazsinagógát, amelyről Löwy Ferenc rabbi Er-

pusztítása nyomán szinte teljesen eltűntek Európa épített örökségéből. Az említett területeken mára mindössze néhány maradt meg.

A budapesti tárlaton természetesen látható az a két panel is, amely már korábban ismert volt, az igazi szenzációt azonban azok a héber felirattal ellátott, festett, restaurált deszkák jelentik, amelyekre tavaly bukkantak.

S hogy miért volt *írás a falon*, az az miért van héber szöveg a deszkákon? Erről a megnyitón **Bányai Viktória** történész azt mondta: nemcsak szakrális, de gyakorlatias oka is volt annak, hogy ezekben a régi zsidó közösségekben a deszkákra írtak bibliai idézeteket vagy imákat. Mégpedig az, hogy ezek az emberek nem tartoztak a tehetősek közé, sokuknak nem tellett saját imakönyvre, így ők a deszkákról olvasták a Szentírást. Egyébként éppen a pénzügyi helyzet indokolja az anyagválasztást is: a jobb módú zsidó közösségeknek nem okozott gondot kőből építeni zsinagógát, de Lengyelország, Litvánia vagy éppen Erdély szegény zsidósága csak fazsinagógát engedhetett meg magának.

Lefkovicsék örülnek

Mivel a Breier Ádám által rendezett, **Bezerédi Zoltán** és **Szabó Kimmel Tamás** főszereplésével készült *Lefkovicsék gyászolnak* című film elnyerte a párizsi *Diasporama Zsidó Filmfesztivál* fikciós film kategóriájának fődíját. Gratulálunk a film alkotóinak!

Antifának néztek (anti)fák újéve előtt

Már megint a kitörés napja. Akárcsak tavaly. Baktatok (sábeszkor szabad) a Széll Kálmán téren, és látok egy csoportot. Öltözésem ünnepi, a többieké szinte egyforma: terepszínű nadrág, fekete sapka. Körülöttük rendőrök álldogálnak. Nem mind. Van, amelyik igazolat. Amilyen pechem van, egyikük – mivel „civil” ruhában vagyok – antifasisztának hisz (nem jár távol a valóságtól), és elkéri a személyimemet. Jobbra sábesz, balra sábesz, csak ahol állok, ott nincs alapon eleget teszek kérésének. Csak nyugalom, uram! – mondja. Csak nyugalom – válaszolom, mert látja, nincs nálam sem bot, sem pálcá.

Ezután megérkezik a Vár felől a „Fák”, és megint a Városmajorba tartanak. Ahol elvélmenőik meggyilkolták nagymamámát. Ott parádézna néhány méterre az egykori brutális betegvilkolas színhelyétől (Bíró Dániel Kórház). Ami igaz, az igaz. Nem láttam, hogy akár egyetlen „Fát” is igazoltattak volna. Nyilván ők engedéllyel voltak ott... Hatóságival...

Jövőre im jirce Hásém, ha Isten is megengedi, sábeszkor terepszínű ruhában megyek, terepszínű kipával a fejemen. És akkor engem sem igazoltatnak.

kápe